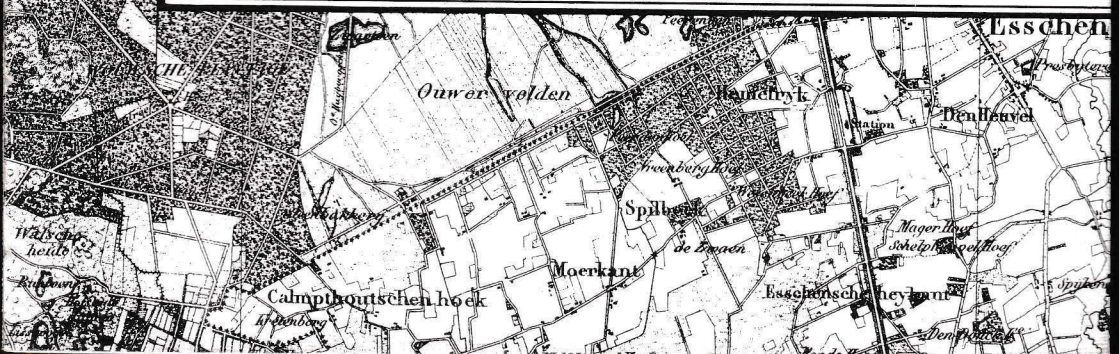

heemkunde kring
DE VIERSCHAER
WOUW

1/2- '93

De Wouwse bierbrouwerijen

IX. Brouwerij "De Zwaan"

De familie Daverveldt heeft in Wouw geen lange brouwerstraditie gekend. De historie van deze kleine brouwerij beslaat het tijd vak van 1886 tot 1917.

Antonius Johannes Daverveldt was in 1880 koopman op het Zuideind van Heerle, zoals de bebouwing in de buurt van de Roskam en de Statie werd genoemd. Hij woonde in het huis Bergsebaan 57 (net over de spoorlijn links).

Pas in 1886 komt Josephus Cornelis Leonardus Daverveldt met een aanvraag voor een hinderwetsvergunning bij de gemeente. Hij wil een brouwerij beginnen in een schuur bij de woning aan de Bergschen Steenweg. De woning en de schuur stonden er al langer. In de klopper van de deur staat heden ten dage nog de datum 6 april 1850 of 1858 gegraveerd. Dat zou kunnen wijzen op de bouwdatum.

Het wordt geen moderne brouwerij, want in de aanvraag staat beschreven dat de brouwerij *"door geen stoom wordt gedreven en alleen wordt ingericht tot het brouwen van bier"*. 1)

Terwijl overal de fabriekjes en bedrijven overschakelden op stoom, begon Daverveldt een ouderwetse handmatige brouwerij. Zij was dus eigenlijk al vanaf het begin ten dode opgeschreven!

Op 12 juni 1886 werd de aanvraag ingediend bij het gemeentebestuur. De zitting waarop bezwaren ingebracht konden worden, vond op 26 juni plaats en omdat er geen bezwaar werd ingediend, werd nog dezelfde dag de vergunning afgegeven.

Het vak van bierbrouwer heeft Daverveldt mogelijk in Buderick in Pruisen geleerd. In het bevolkingsregister van Wouw staat dat Josephus Cornelius Leonardus op 25 maart 1884 naar Deurne vertrok, maar dat hij op 14 februari 1885 terug naar Wouw kwam vanuit Buderick (Pruisen). In Deurne moet hij ook zijn vrouw hebben leren kennen, want hij trouwde met Maria Johanna Chris-

41
[
Herr Gemeente Bestuur
van
Wouwe

Edelachtbare Heeren!

Gedienstverschuldig,
als ambacht hebbende Jospehus
Cornelis Leonardus Daverveldt,
procurator, verzoekt te Wouwe,
dat het gemeentebestuur
in de schuur op stallings plaats
van de wijk de Kadea te Wouwe
een huis, schuur of op n° 1183
van de Kadea Gemeente Wouwe
een bierbrouwerij op te richten, al-
samen zich aan de gemeenten of de
wijken van de Kadea, bij al-
leen 3 van de Kadea: 5 van de Kadea -
gemeenten verzoekt.

Aanvraag van Jospehus Cornelis Leonardus Daverveldt om in de schuur achter zijn woning aan de Bergschenbaan een bierbrouwerij op te mogen richten. (Nieuw Archief Wouwe nr. 1001)

4

tina van Baar, de dochter van de burgemeester van Deurne die daar geboren was op 15 augustus 1862.

In de loop van 1885 vertrok Josephus opnieuw uit Wouw, maar nu naar Zaltbommel. Hij bleef hier bijna 19 maanden en kwam toen terug naar Wouw. Dat was op 2 december 1886. Ondertussen was de aanvraag voor de start van een brouwerij goedgekeurd en waarschijnlijk was ook de inrichting al een heel eind rond.

mogelijk. 2)

Gebouw

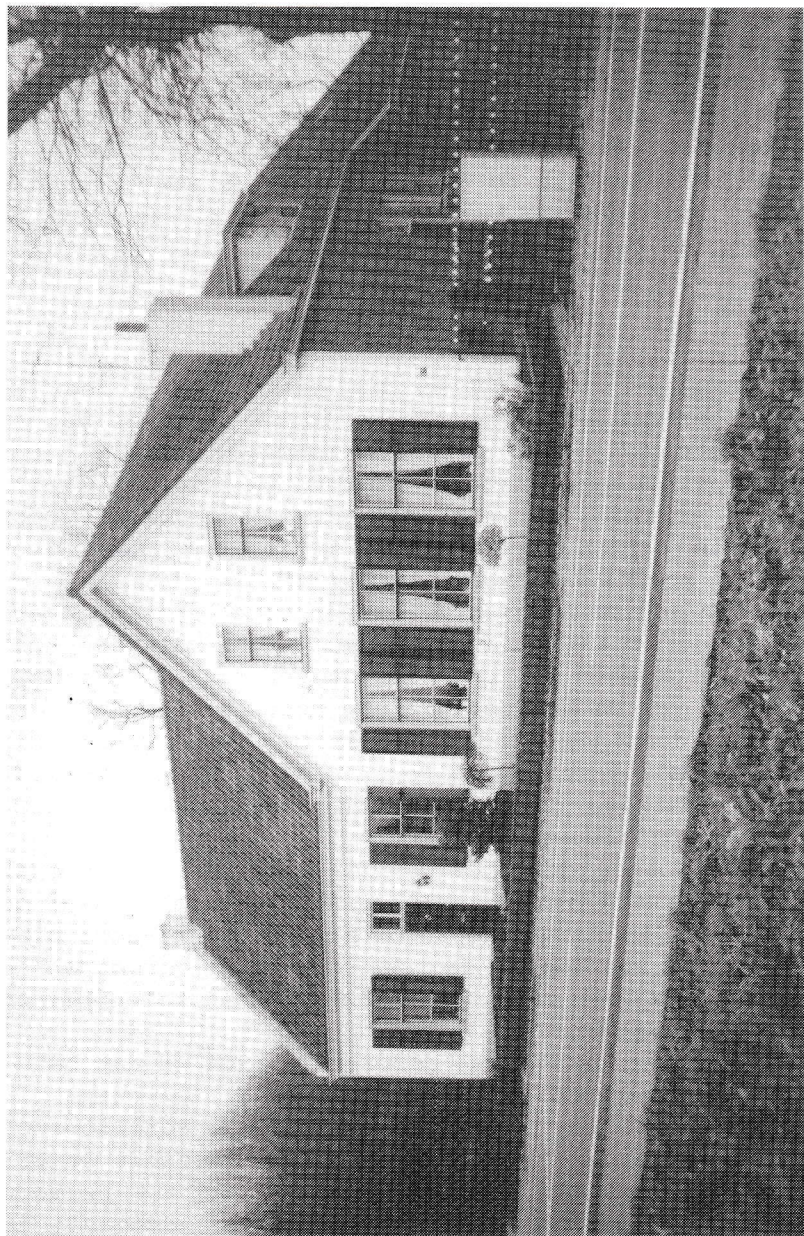
Van de brouwerij zelf is op dit moment niets meer te zien. Of het zouden de openingen in de zijgevel van de schuur moeten zijn net onder de dakrand. Daarin zaten luikjes die opengezet konden worden. De koelbak (koelschip) in brouwerijen werd vaak hoog aangebracht. Door de geopende luiken stroomde dan de lucht binnen en op die manier koelde het bier sneller af. 3)

De gebouwen aan de Bergsebaan werden nogal rijk opgezet, wat er op duidt dat de familie een zeker welstand had. De gebouwen kwamen in 1982 in handen van Jan de Kok. Toen was er van de brouwerij niets meer te bekennen. Jan de Kok was destijds kind aan huis bij de familie. Hij wist te vertellen dat er in de tijd na de Tweede Wereldoorlog nog steeds gesproken werd over de aangebouwde schuur als 'de brouwerij'.

Zijn vader woonde destijds in de Bameer bij Heerle en die moest, vóór hij naar school ging, regelmatig naar de brouwerij aan de Statie lopen om er voor zijn vader bier te bestellen. Die had op de hoek van de Bameerweg en de Moerstraatseweg een café. Bovendien was hij kolenboer en ook nog eens aannemer.

De vader van Jan de Kok was geboren in 1904 en dat betekent dat er rond 1915 nog gebrouwen werd.

De brouwerij zal tot half in de Eerste Wereldoorlog voortbestaan hebben, want in 1917 wordt Josephus Daverveldt (Sjef) nog als brouwer gemeld. Uit die periode dateert echter een aanvraag om een groentendrogerij te mogen beginnen. 4)

De brouwerswoning van de familie Daverveldt aan de Bergebaan te Heerle. De woning is praktisch onveranderd gebleven. (Foto: collectie René Hermans)

4

Waarschijnlijk is de bierhandel langzaam teruggelopen en is de familie er andere dingen bij gaan doen, tot er helemaal niet meer gebrouwen werd.

Bij de verbouwingen die na 1982 plaats vonden, werden wel een aantal dingen gevonden die betrekking hadden op de brouwerij. Zo zat er onder de voormalige brouwerij een grote kelder. In die kelder, die als gistkelder dienst had gedaan, stonden langs de wanden betonnen bakken in gewelven gebouwd waarin het bier moest gisten. Buiten stond een regenbak. Bij de verbouwing bleek dat die bak een overstort had, waardoor het water in een grote regenbak onder de keuken kon stromen. Die bak kwam echter pas tijdens de bouwwerkzaamheden tevoorschijn.

Op het erf waren drie welputten. Daaruit werd water geput voor het brouwen van bier, want zuiver water was erg belangrijk voor het bereiden van goed bier.

In de grote keuken stonden vroeger ook twee aparte kranen. Uit de ene kraan kwam welwater, terwijl uit de andere regenwater werd gehaald. Ook dat was een overblijfsel van de vroegere brouwerij: het welwater was voor de bierbereiding, terwijl het regenwater voor het schoonmaken van vaatwerk en ketels werd gebruikt.

Na het verwijderen van de brouwerij werd het gebouw als stal gebruikt. Dat gebeurde in de tijd toen de familie Daverveldt het oude beroep van koopman weer opvatte.

Inventaris

Bij de afwikkeling van de erfenis van de familie Daverveldt in het begin van de jaren tachtig door de heer J. Dietvorst uit Huijbergen kwam wel groot aantal koopaktes uit de vorige eeuw tevoorschijn. Daaruit bleek dat de familie in de jaren 1850 tot 1880 nogal wat grond aangekocht had en er toen dus warmpjes bij heeft gezeten. 5)

Van de inrichting van de brouwerij kwam bij toeval een uit een kasboek gescheurd en beschadigd blad tevoorschijn.

Ondanks het ontbreken van verder archief, is hieruit wel een aantal conclusies te trekken, want op dit blad wordt de installatie van de brouwerij gedeeltelijk beschreven.

INKOOP.

Quantum	Maatvelling	N A M E N.	Soort van Koopwaren	Weg of Hout	Prijs per Inkoop	Folio Journal	TOTAAL
	12	Installatie der	Bronzeing		2 25		
	20	C. Hogenmans	1/2 tonnen		3 90		
	0	"	1/4 "		2 25		
	10	"	1/4 "		3 90		
	00	"	1/2 "		3 90		
	60	"	1/4 "		2 25		
		Fracht bag. vordewijk	gloor				5 60
		van vordewijk	gloor				21 75
		Maatkeeren	gloor				6 00
		"	"				22 75
		De Breyer	Koolbark				220 00
		Wann. Luyke	gloor				12 00
		Stokkings	gloor				10
		"	gloor				6
	21	P. van der Horst	gloor		3 00		

248
60
192400
9

Deel van een kasboek waaruit blijkt waar Daverveldt in 1886 de inventaris van zijn brouwerij kocht.

4

Zo weten we dat er nogal wat leeg vaatwerk werd gekocht, bestaande uit $\frac{1}{2}$ en $\frac{1}{4}$ tonnen.

P. Hagenaars maakte 80 halve en 60 kwart tonnen, terwijl C. Hagenaars 20 halve en 18 kwart tonnen maakte. Verder staat nog een post met 12 kwart tonnen vermeld zonder naam en verderop in de lijst nog eens 22 halve tonnen en 10 kwart tonnen van G. van de Martel. 6)

De moutmolen werd gekocht bij ene Mastboom voor een bedrag van f 81,75. Dat zou heel goed een tweedehands geweest kunnen zijn die bij de brouwerij in Oudenbosch of Oud Gastel werd gehaald. De rest van de inrichting kocht Daverveldt bij brouwer Henri Luijckx in Wouw, want achter diens naam staat opgevoerd: koelbak enz. f 220,=; geelkuip f 12,=. Luijckx stopte dus met zijn brouwerij in 1886, waarna Daverveldt de produktie voortzette aan de Wouwse Statie. Of hij ook de naam overnam, valt te betwijfelen. De naam voor de brouwerij in de Bergsestraat werd in de eeuwen tevoren nooit genoemd.

Bij Asselbergs kocht de firma Daverveldt nog een bascule en een slot met sleutel. In de rekening staat verschillende keren rijloon opgenomen van diverse personen. Zo staat er onder meer vracht voor de ketels en de roosters.

Wat waarschijnlijk altijd een vraagteken zal blijven zijn de posten reiskosten naar Sprundel en het traktement, het kostgeld en de reiskosten van Karel. Wie dat was staat uiteraard niet in de rekening te lezen.

De schuur moest natuurlijk door timmerlieden en metse-laars aangepast worden, zodanig dat er in gebrouwen kon worden. Het totale werkloon voor die aanpassingen bedroeg f 111,19.

Het blad uit het kasboek is vooral beschadigd bij de kolom waarin de totaalbedragen staan, zodat een aantal posten maar gedeeltelijk te lezen zijn. Het eindbedrag op de eerste pagina is nog wel te lezen: f 1.241,64 $\frac{1}{2}$. Maar mogelijk is er een tweede vel geweest, want voor deze eindpost staat "transporteren".

De brouwerij achter de woning van de familie Daverveldt aan de Wouwse statie. De (dichtgemetselde) luikjes boven de schuurdeur geven mogelijk de plaats aan waar vroeger het koelschip in de brouwerij stond. (Foto: collectie René Hermans)

Kruiken

Het bier van Daverveldt werd in stenen kruiken gedaan, waar één Kan in ging. Deze stenen kruiken waren voorzien van de naam J.A. Daverveldt, die naam was daar vóór het bakproces op een wat primitieve manier ingezet. 7)

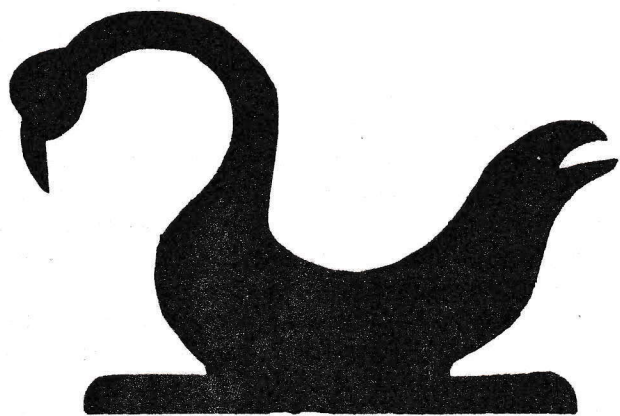
In de eerste jaren moet de brouwerij best aardig gelopen hebben. Mogelijk dat Daverveldt ook de klanten van Luijkx overgenomen had, want de klantenkring liep tot in Putte.

Het echtpaar kreeg nogal wat kinderen en de oudste zoon Toon stond in het bevolkingsregister van 1890-1911 ook als bierbrouwer geregistreerd. Hij vertrok later uit Wouw en een 25 jaar lang wist niemand waar hij was. Hij zou de schuld hebben gekregen van het feit dat de brouwerij niet naar behoren liep.

Hij vertelde vroeger vaak aan Jan de Kok over de brouwerij. Ze hadden "een wijs paard dat zelf van klant naar klant liep".

Toen de brouwerij nog aanwezig was, legde de familie Daverveldt zich al toe op de verkoop van vee en andere produkten als hooi en stro en op landbouw.

Volgens Jan de Kok zou de familie te typeren zijn met 'deftig, maar arm', wat mogelijk een gevolg is geweest van het niet draaien van de brouwerij, waardoor schulden gemaakt moesten worden en in plaats van een rijke brouwersfamilie werd de familie tot een moeilijk koopmansbestaan gedwongen.

WOUW

Deze "mal" werd gebruikt om het vignet en de letters "Wouw" op de kleine vaten te zetten van brouwerij Daverveldt (De Zwaan). De mal werd door de familie gezonken aan heemkundekring De Vierschaer en deze komt te hangen in het onderkomen dat de vereniging in de toekomst krijgt.

Deze uitgave werd mede mogelijk
door de financiële steun van de
Drankencentrale "Wouw" B.V.

VAN HET MARQUISAT VAN

Kerkhof slikken

Hildernisse en